

Finnwatch ry

Asia: YK; Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (ICESCR); Suomen seitsemännen määräaikaisraportin laatiminen

Finnwatch ry kiittää ulkoministeriötä mahdollisuudesta lausua Suomen seitsemänteen ICESCR-määräaikaisraporttiin liittyvistä kysymyksistä. Lausuntomme koskee kysymysluettelon kysymystä nro 10 (b):

*10. Antakaa tietoja viimeisten viiden vuoden aikana tapahtuneesta kehityksestä seuraavissa asioissa sen arvioimiseksi, käyttääkö sopimusvaltio käytössään olevia voimavaroja maksimaalisesti yleissopimuksen mukaisten oikeuksien toteuttamiseen:
(b) Verovaroin rahoitettujen julkisten tulojen osuus sekä se, miten veropolitiikka mahdollistaa voimavarojen käyttöönoton taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseksi.*

Suomessa noin 95% julkisyhteisöjen tuloista on verotuloja, kun veroina huomioidaan välillisten ja välittömien verojen ohella myös veronluonteiset sosiaaliturvamaksut¹. Verotuksella ja verovarojen käytöllä on siis valtava vaikutus siihen, miten valtio voi kantaa ihmisoikeuksia koskevaa suojeluvelvoitettaan. Veropolitiikassa on pohjimmiltaan kyse ihmisoikeuksista, koska sekä sillä, miten kerättyjä verovaroja käytetään, että sillä, miten verot kerätään, on laajoja ihmisoikeusvaikutuksia. Verovarojen käytön yhteys ihmisoikeuksiin on selkeä ja yleisesti tunnistettu: verovaroilla ylläpidetään ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta keskeisiä palveluita kuten terveydenhuolto, koulutus ja sosiaaliturva. Lisäksi verovaroilla toteutettavat tulonsiirrot mahdollistavat tuloerojen kaventamisen.

Ihmisoikeuksia tukeva ja oikeudenmukainen veronkanto perustuu progressiiviseen verotukseen, tiiviisiin veropohjiin ja verovälttelyn torjuntaan. Verotuksen progressiivisuudella varmistetaan taakan oikeudenmukainen jako ja tasataan tuloeroja. Tiiviit veropohjat ja aktiiviset verovälttelyn vastaiset toimet puolestaan turvaavat sen, että kaikki osallistuvat verojenmaksuun samojen sääntöjen mukaisesti eikä veronmaksulta voida välttyä erilaisia lainsäädännön aukkoja hyödyntämällä.

Suomessa on viimeisen viiden vuoden aikana toteutettu useita yritysverotukseen liittyviä lakimuutoksia, joista monet pohjautuvat EU:n veronkiertodirektiivin (ATAD I ja ATAD II) kansalliseen implementointiin. Muutosten yhteydessä Suomi olisi voinut ottaa isoja askeleita kohti tiiviimpiä veropohjia ja verovälttelyn kitkemistä. Monet lakiuudistukset on kuitenkin toteutettu direktiivin minimivaatimuksia noudatellen, minkä seurauksena yritysverolainsäädännössämme on edelleen useita verovälttelyn mahdollistavia aukkoja. Osa viime vuosien lakimuutoksista, kuten väliyhteisölain toimialapoikkeuksien laajentaminen, vain lisäävät yritysten mahdollisuuksia verovälttelyyn. Myös elinkeinoverolakiin sisältyvät

¹ EVA Fakta, 2019: Verojen kirja

korkovähennysrajoitukset päädyttiin jättämään tasolle, joka mahdollistaa edelleen hyvin aggressiivisen ja veropohjaa rapauttavan verosuunnittelun.

Merkittäviä puutteita löytyy myös tuloverolain puolelta. Useat asiantuntijatahot² ovat todenneet listaamattomien yritysten osinkoverotuksen kannustavan veropohjaa rapauttavaan tulonmuuntoon eli muuntamaan progressiivisesti verotettuja ansiotuloja kevyen pääomaverotuksen piiriin kuuluviksi huojennetuiksi osingoiksi. Valtiovarainministeriön yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmä suositteli vuonna 2017 julkaistussa raportissaan muutoksia osinkoverojärjestelmään. Muutokset olisivat pienentäneet merkittävästi kannustetta harjoittaa tulonmuuntoa, ja tuoneet Suomelle satoja miljoonia euroja verotuloja. Suosituksista huolimatta Suomi ei ole ryhtynyt toimiin lain muuttamiseksi.

Kokonaistasolla verovälttelyn mahdollistavien lainsäädännöllisten aukkojen on arvioitu pienentävän julkisen sektorin verotuloja useilla sadoilla miljoonilla euroilla vuodessa. Jo pelkästään korkovähennysrajoituksia kiristämällä ja listaamattomien yhtiöiden osinkoverotusta korjaamalla saavutettaisiin valtiovarainministeriön arvioiden perusteella miltei 430 miljoonan euron vuosittaiset verotulonlisäykset³. Finnwatch on vuonna 2016 toteuttamassaan tutkimuksessa arvioinut verovälttelyn kokonaiskustannuksiksi 430-1 400 miljoonaa euroa⁴.

Samaan aikaan kun Suomi on ollut haluton korjaamaan verolainsäädännön yleisesti tunnettuja aukkoja, valtiovalta on vedonnut varojen puutteeseen useissa ihmisoikeuksien kannalta keskeisissä kysymyksissä. Nostamme esiin muutamia esimerkkejä:

- Vaikka Suomen perusturvan taso on todettu riittämättömäksi, perusturvaa ei ole nostettu – päinvastoin, osana valtion budjetin sopeutustoimia perusturvan indeksikorotukset jäädytettiin⁵.
- Suomen vanhustenhuollon järjestämisessä on havaittu toistuvia puutteita, jotka ovat johtaneet jopa vanhusten heitteillejättöön. Tästä huolimatta ns. hoitajamitoitusta ei arvella saatavan toteutetuksi varojen puutteen vuoksi⁶.
- Suomi on sitoutunut Istanbulin sopimukseen, mutta Suomessa on krooninen pula muun muassa turvakotien resursseista⁷.

² Mm. Yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmän raportti, Valtiovarainministeriön julkaisu – 12/2017

³ Yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmän raportilla, 2017, ehdotettujen osinkoveromuutosten arvioitu verovaikutus on 288 milj. euroa. Loppuvuodesta 2018 valtiovarainministeriö laski vaihtoehtoisen, nykyistä tiukemman, korkovähennysmallin verovaikutuksiksi 150 milj. euroa vuodessa suhteessa vuonna 2018 voimassa olleeseen sääntelyyn. Nykysäädäntöön verrattuna verovaikutus olisi saamiemme tietojen perusteella 140 milj. euroa.

⁴ Finnwatch, Jäävuorta mittaamassa - Arvioita monikansallisten yritysten aggressiivisen verosuunnittelun laajuudesta Suomessa, 2016

⁵ SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Esimerkki- ja simulointilaskelmia sosiaaliturvan muutoksista 2012–2019, 2018

⁶ Mm. Iltalehti, <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/347cf684-2ee0-4861-a216-e89ff266ef8b>

⁷ GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) - FINLAND, 2019

Tiivistetysti voidaan todeta, että Suomi ei ole viimeisen viiden vuoden aikana hyödyntänyt kaikkia käytössään olevia keinoja sen varmistamiseksi, että verotus olisi oikeudenmukaista ja tehokasta, ja taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseen olisi tämän myötä käytettävissä parhaat mahdolliset resurssit. Verotuloja olisi mahdollista kasvattaa merkittävästi korjaamalla verovälttelyn mahdollistavat lainsäädännölliset aukot asiantuntijoiden suositusten mukaisesti.

Helsingissä 19.9.2019

Saara Hietanen
veroasiantuntija
Finnwatch ry